

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра методики музичного виховання та диригування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІНСТРУМЕНТУ
(ФОРТЕПІАНО) У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Освітня програма – Середня освіта (Музичне мистецтво)
за другим (магістерським) рівнем

Спеціальність – 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «29» серпня 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методологія викладання спеціального інструменту (фортепіано) у ВНЗ
Викладач	Новосядла Ірина Степанівна
Контактний телефон викладача	+38067 259 32 15
E-mail викладача	inovo69@gmail.com
Формат дисципліни	Очна, заочна форма
Обсяг дисципліни	3 кредити – 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=59&id_cou=6240
Консультації	2 години
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Методологія викладання спеціального інструменту (фортепіано) у вищому навчальному закладі» за освітнім рівнем <i>магістра</i> складена у відповідності з вимогами до спеціальності 014 – Середня освіта (Музична мистецтво), із урахуванням навчальних планів цієї спеціальності і призначена для вивчення студентами-піаністами денної та заочної форми навчання Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».</p> <p>Навчальна дисципліна «Методологія викладання спеціального інструменту (фортепіано) у вищому навчальному закладі» пов'язана з окремими дисциплінами фундаментального професійно-орієнтованого та психолого-педагогічного циклу, а саме: «<i>Профільний інструмент (Фортепіано)</i>», «<i>Музична педагогіка</i>», «<i>Музична психологія</i>», «<i>Основи наукових досліджень</i>», «<i>Філософія мистецтв</i>», «<i>Еволюція художніх стилів</i>», «<i>Історія музики</i>». Вона є однією з профільюючих дисциплін, що визначають кваліфікацію випускника як викладача по класу фортепіано. Дисципліна дає основні знання про зміст, форми і методи ведення предметів спеціального циклу («Фортепіано», «Концертмейстерський клас»), вивчає теоретичні основи викладання і шляхи їх практичного втілення.</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні засади фортепіанної педагогіки та методичні принципи формування практичних навиків фортепіанного виконавства.</p> <p>Зміст дисципліни зумовлений потребами формування у студентів наукових уявлень в області методики викладання спеціального інструменту фортепіано. Він полягає у забезпеченні мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості в системі підготовки фахівців для їх адаптації до швидкозмінних вимог українського та міжнародного ринків праці; наданні можливості навчання за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми. Курс базується на фундаментальних психолого-педагогічних концепціях здібностей, враховує сучасний підхід до їх розвитку і, водночас, має власну яскраво виражену специфіку, пов'язану з використанням принципів розвиваючого навчання на рівні професійної (вищої і середньої) музичної освіти.</p> <p>В рамках вивчення курсу дисципліни передбачається органічне поєднання аудиторних занять з педагогічною практикою. Курс методики вимагає від професіонала-музиканта систематичного знайомства з літературою по питанням виконавського мистецтва, інтересу до постійного вивчення багатого досвіду видатних педагогів-піаністів.</p> <p>Знання, отримані в результаті вивчення дисципліни, поєднуються з роботою у виконавських класах, так як виконавство і педагогіка – це два види творчої діяльності, які невід'ємні один від одного.</p> <p>В курсі вивчення навчальної дисципліни «Методологія викладання спеціального</p>	

інструменту (фортепіано) у вищому навчальному закладі» розглядаються питання організації навчального процесу в класі фортепіано; особливості проведення уроку на різних етапах навчання гри на інструменті; питання розвитку музичних здібностей; плану роботи над музичним твором; розвитком навичок читання нот з листа; роботи над виконавською технікою.

Завдання навчальної дисципліни полягають в: 1) оволодінні основними засадами сучасної школи фортепіанної педагогіки; 2) вивченні методики проведення індивідуальних занять на різних етапах навчання; 3) прищепленні навичок до самостійної роботи з фаховою літературою, орієнтації в ній; 4) формуванні навичок вивчення фортепіанного репертуару; 5) узагальненні загально-музичних та специфічних піаністичних засобів; 4) усвідомленні особливостей роботи над інструктивним матеріалом та художніми творами.

Термін навчання – 5 місяців (1 семестр).

3. Мета та цілі курсу

Метою навчальної дисципліни є виховання висококваліфікованих педагогів-музикантів, що володіють сучасною методикою викладання гри на фортепіано і практичними навичками, необхідними для подальшої самостійної роботи в якості викладачів у закладах вищої освіти.

Досягнення мети передбачає опанування майбутніми педагогами-музикантами змісту курсу, що виявляться у:

- стійкій мотивації культурного зростання через викладацьку діяльність і усталеному інтересі до безперервного оновлення індивідуально-професійного ресурсу;

- знаннях основних теорій розвитку людини засобами музичного мистецтва і розуміння їх основ для забезпечення оригінального використання ідей, а також проведення наукових досліджень;

- здатності до системної апперцепції й інтеграції галузевого знання та подолання суперечностей його об'єктивації у педагогічній реальності;

- здатності й умінням використовувати знання для вирішення проблем особистісного взаєморозвитку у новому середовищі і культуровідповідних контекстах художнього розвитку людини;

- умінням зрозумілого донесення власної професійної позиції до фахівців і нефаківців у музично-педагогічній галузі;

- навичках самостійно продовжувати навчання.

Успішність досягнення поставленої мети залежить від результативності розв'язання таких **цілей**:

- формування умінь самоорганізації творчого потенціалу відповідно до потреб професійної реальності і культурних вимог її вдосконалення;

- формування професійного менталітету науково-педагогічного працівника музично-педагогічної і мистецької галузей;

- формування соціально-професійних і міжпредметних компетенцій;

- формування музично-педагогічного професіоналізму педагога-музиканта;

- розвиток здатності до інтелектуальної автономності.

4. Результати навчання (компетентності)

Дисципліна сприяє формуванню у студентів наступних **компетентностей**:

соціально-особистісні компетенції (СОК):

- здатність учитися;
- здатність до критики й самокритики;
- креативність, здатність до системного мислення;
- адаптивність і комунікабельність;
- наполегливість у досягненні мети;
- турбота про якість виконуваної роботи;
- толерантність;

загальнокультурні компетенції (ЗК):

- здатність удосконалювати і розвивати свій загальний інтелектуальний і культурний рівень;
- готовність використовувати знання сучасних проблем науки і освіти у вирішенні освітніх та професійних завдань;
- здатність до самостійного засвоєння нових методів досліджень;
- здатність формувати ресурсно-інформаційні бази для вирішення професійних завдань;
- здатність самостійно набувати за допомогою інформаційних технологій і використовувати в практичній діяльності нові знання й уміння, в т.ч., в нових галузях знань, безпосередньо не пов'язаних зі сферою діяльності;

загальнонаукові компетенції (ЗНК):

- базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, культурології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності;
- базові знання фундаментальних розділів української та світової культури і мистецтва, в обсязі, необхідному для володіння ними в обраній професії;
- базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси;
- базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін.

загальнопрофесійні компетенції (ПК):

- здатність застосовувати сучасні методики і технології організації та реалізації освітнього процесу на різних освітніх щаблях у різних освітніх закладах;
- здатність формувати освітнє середовище і використовувати свої здібності і можливості в реалізації завдань інноваційної освітньої політики;
- готовність використовувати індивідуальні креативні здібності для оригінального вирішення дослідницьких завдань;
- готовність до систематизації, узагальнення і розповсюдження методичного досвіду (вітчизняного й зарубіжного) в професійній сфері;
- готовність до здійснення педагогічного проектування освітнього середовища, освітніх програм та індивідуальних освітніх маршрутів;
- готовність проектувати новий навчальний зміст, технології і конкретні методики навчання;
- здатність формувати художньо-культурне середовище.

професійні компетенції (ПК):

- ціннісно-сміслові орієнтації в галузі культури й мистецтва, сформованість міжкультурної компетентності, збереження національних духовних традицій;
- соціальна мобільність і готовність до професійного саморозвитку;
- інструментально-виконавська: вільне володіння музичним інструментом (фортепіано) та успішне використання у навчальній та концертно-виконавській діяльності;
- інформаційна: вміння орієнтуватись у потоці сучасного музичного життя і шукати найбільш значиму, духовно наповнену інформацію;
- здатність зацікавити учня, показати найбільш раціональний шлях до розкриття

художнього задуму, допомагати знаходити нестандартне виконавське рішення, критично оцінювати й аналізувати своєрідність інтерпретації;

- володіння методологічною культурою, що дозволяє реалізовувати на практиці дослідницьку компетентність, дає можливість набувати більш різноманітні вміння і способи творчої діяльності й бути завжди цікавим для своїх учнів;
- дослідницька компетентність, яка формується в контексті професійної навчально-методичної діяльності, направленої на вивчення явищ музичного мистецтва, а також педагогічних аспектів підготовки музиканта.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу для очної форми навчання

Вид заняття	Загальна кількість годин - 90
лекції	20 академічних годин
практичні	10 академічних годин
самостійна робота	60 академічних годин

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	Середня освіта (музичне мистецтво)	I	На вибір студента

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
------------	------------------	------------	------------------	----------------	------------------

Змістовий модуль 1. Методологічні основи організації навчального процесу в класі фортепіано

Тема 1. Музична освіта в Україні та професійна компетентність майбутнього музиканта-педагога	лекція	11, 15, 19 - 22	2		1 тиждень
Тема 2. Сучасні вимоги до професійної підготовки музиканта-педагога	самост.	3, 5, 6, 10, 11, 19, 20	6		2 тиждень
Тема 3. Основні підходи до навчання в класі фортепіано у ВНЗ.	лекція	11-13, 15, 28	2		2 тиждень
Тема 4. Принципи комплексного методологічного підходу до підготовки педагога-піаніста.	самост.	11, 13, 15, 20, 28	6		3 тиждень
Тема 5. Принципи розвиваючого навчання в класі фортепіано у контексті формування методичного мислення.	лекція	6, 11, 13 - 15, 24, 26	2		3 тиждень
Тема 6. Самостійна робота студента як	самост.	6, 11, 13 - 15, 24, 26	8		4 тиждень (СК)*

* СК – самоконтроль

активна форма та основний дієвий принцип розвиваючого навчання.					
Змістовий модуль 2. Розвиток музичного мислення та виконавських навичок студентів-піаністів у ВНЗ					
Тема 7. Організація занять і проведення уроку, принципи вибору репертуару	лекція	1, 12, 14, 15, 24, 26	2		4 тиждень
Тема 8. Індивідуальне заняття як основна форма навчання у фортепіанному класі.	самост.	1, 12, 14, 15, 24, 26	8		5 тиждень
Тема 9. Організація проведення уроку	практ.	1, 7, 14, 15, 26, 28	2	10 балів	5 тиждень (ІЗ)*
Тема 10. Музичні здібності у процесі вивчення гри на фортепіано.	лекція	1, 2, 9, 15, 16	2		6 тиждень
Тема 11. Розвиток музичних здібностей в процесі фортепіанного навчання	самост.	1, 2, 9, 15, 16, 26	6		7 тиждень
Тема 12. Виконавські навички у формуванні професійної майстерності студентів-піаністів	лекція	14, 15, 25 - 28	4		7 -8 тиждень
Тема 13. Виконавська майстерність, її складові	самост.	14, 15, 25 - 28	6		9 тиждень
Тема 14. Проблеми вибору раціональних прийомів звуковидобування/аплікатури.	практ.	1, 8, 14, 23, 27	2	10 балів	9 тиждень (ІЗ)
Тема 15. Методи подолання виконавських труднощів і психологічні особливості концертного виступу	лекція	1, 12, 14, 15, 27	4		10-11 тиждень
Тема 16. Виконавські проблеми в інтерпретації фортепіанних творів	самост.	1, 2, 8, 14, 15, 23, 27	6		12 тиждень
Тема 17. Розвиток	практ.	1, 2, 8, 14,	2	10	12 тиждень (КО)*

* ІЗ – індивідуальне завдання

* КО – контрольне опитування

поліфонічного слуху і мислення студента.		15, 23, 27		балів	
Тема 18. Робота над музичним твором	лекція	8, 14, 15, 23	2		13 тиждень
Тема 19. Етапи роботи над музичним твором	самост.	1, 8, 12, 15, 23, 27	6		14 тиждень
Тема 20. Виконавсько-педагогічний аналіз музичного твору	практ.	1, 8, 12, 15, 23, 27	2	10 балів	14 тиждень (ПР)*
Тема 21. Сучасні методики фортепіанного навчання: вітчизняний і зарубіжний досвід	самост.	джерела з Інтернету	8		15 тиждень
Тема 22. Інноваційні методики навчання гри на фортепіано	практ.	джерела з Інтернету	2	10 балів	15 тиждень (Д)*
Обсяг курсу для заочної форми навчання					
Вид заняття			Загальна кількість годин - 90		
лекції			6 академічних годин		
практичні			4 академічні години		
самостійні			80 академічних годин		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативна/ Вибіркова	
I	014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	I		На вибір студента	
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання год.	Вага оцінки	Термін виконання
<i>Змістовий модуль I. Методологічні основи організації навчального процесу в класі фортепіано</i>					
Тема 1. Музична освіта в Україні та професійна компетентність майбутнього музиканта-педагога	самост.	11, 15, 19 -22	5		5 тиждень
Тема 2. Сучасні вимоги до професійної підготовки музиканта-педагога	самост.	11, 15, 19 -22	5		5 тиждень
Тема 3. Основні підходи до навчання в класі фортепіано у ВНЗ.	самост.	11-13, 15, 28	5		5 тиждень

* ПР – письмова робота

* Д - дискусія

Тема 4. Принципи комплексного методологічного підходу до підготовки педагога-піаніста.	самост.	11-13, 15, 28	5		5 тиждень
Тема 5. Принципи розвиваючого навчання в класі фортепіано у контексті формування методичного мислення.	лекція	6, 11, 13 - 15, 24, 26	1		4 тиждень
Тема 6. Самостійна робота студента як активна форма та основний дієвий принцип розвиваючого навчання.	самост.	6, 11, 13 - 15, 24, 26	10		5-6 тиждень (СК)
<i>Змістовий модуль 2. Розвиток музичного мислення та виконавських навичок студентів-піаністів у ВНЗ</i>					
Тема 7. Організація занять і проведення уроку, принципи вибору репертуару	лекція	1, 12, 14, 15, 24, 26	1		5 тиждень
Тема 8. Індивідуальне заняття як основна форма навчання у фортепіанному класі.	самост.	1, 12, 14, 15, 24, 26	10		14 тиждень
Тема 9. Музичні здібності у процесі вивчення гри на фортепіано.	самост.	1, 2, 9, 15, 16	8		14 тиждень
Тема 10. Виконавські навички у формуванні професійної майстерності студентів-піаністів	лекція	14, 15, 25 - 28	1		14 тиждень
Тема 11. Виконавська майстерність, її складові	самост.	14, 15, 25 - 28	8		14 тиждень
Тема 12. Проблеми вибору раціональних прийомів звуковидобування/аплікатури.	практ.	1, 8, 14, 23, 27	1	10 балів	14 тиждень (ІЗ)
Тема 13. Методи подолання виконавських труднощів і психологічні особливості	лекція	1, 12, 14, 15, 27	1		14 тиждень

концертного виступу					
Тема 16. Виконавські проблеми в інтерпретації фортепіанних творів	самост.	1, 2, 8, 14, 15, 23, 27	8		15 тиждень
Тема 17. Робота над музичним твором	лекція	8, 14, 15, 23	2		15 тиждень
Тема 18. Етапи роботи над музичним твором	самост.	1, 8, 12, 15, 23, 27	8	10 балів	15 тиждень (КО)
Тема 19. Виконавсько-педагогічний аналіз музичного твору	практ.	1, 8, 12, 15, 23, 27	1	10 балів	15 тиждень (ПР)
Тема 20. Сучасні методики фортепіанного навчання: вітчизняний і зарубіжний досвід	самост.	джерела з Інтернету	8	10 балів	15 тиждень (ІЗ)
Тема 21. Інноваційні методики навчання гри на фортепіано	практ.	джерела з Інтернету	2	10 балів	15 тиждень (Д)

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p>Максимальна кількість отриманих балів – 100, з яких 50 балів – це максимальний результат за екзамен, а інші 50 балів розподіляються за проміжне оцінювання (де 10 – максим. бал) наступним чином :</p> <p>«відмінно» - відповідь із теоретичного матеріалу повна, логічно збудована, заснована на правильному тлумаченні понятійного апарату; грамотно використана професійна термінологія; теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із матеріалом сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані;</p> <p>«дуже добре» - відповідь із теоретичного матеріалу недостатньо повна, але переконливо збудована і добре викладена, є окремі неточності в понятійному апараті; теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом, в основному, сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані;</p> <p>«добре» - відповідь із теоретичного матеріалу неповна, заснована на окремих уривчастих відомостях, не створює повної картини знання матеріалу; теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, деякі практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою завдання виконані;</p> <p>«задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не мають суттєвого</p>
-----------------------------------	--

	<p>характеру, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом, в основному, сформовані, більшість передбачених програмою завдань виконані;</p> <p>«достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, практичні навички роботи сформовані не в повній мірі, більшість з передбачених програмою завдань не виконані;</p> <p>«незадовільно» - теоретичний зміст курсу не засвоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до підвищення якості виконання навчальних завдань.</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Написання письмової роботи є вимогою одного із практичних занять і проміжною формою контролю оцінювання знань. У письмовій роботі студент повинен представити виконавсько-педагогічний аналіз фортепіанного твору із пропонованого списку чи на власний вибір згідно поставленого завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дати коротку жанрово-стильову характеристику твору; 2) аналіз змісту (ідея, сюжет, образно-емоційна партитура); 3) аналіз композиційної будови і звукової форми (виразових засобів). 4) технологічний аналіз; 5) сформулювати педагогічні рекомендації. <p>Використати наступні <i>елементи педагогічного аналізу</i>: біографія композитора, заголовок п'єси та присвята (якщо є), жанр, форма, настрої, словесний опис характеру звучання, музична мова та засоби виразності, фактура викладу, рівень складності, методичні рекомендації.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до екзамену лише у випадку здачі всіх практичних занять (в т.ч. написання письмової роботи).
7. Політика курсу	
<p>У результаті вивчення курсу студенти-магістранти повинні:</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • основи планування навчального процесу в закладах вищої освіти; • зміст і структуру навчального процесу; • виховну і розвиваючу функції музичного навчання; • сутність методологічної культури педагога-музиканта; • теоретико-методологічні основи фортепіанної підготовки у вищих навчальних закладах; • кращі вітчизняні і зарубіжні методики навчання гри на фортепіано; • методичну літературу за профілем; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розвивати в учнів творчі здібності, самостійність, ініціативу; • використовувати найефективніші методи, форми і засоби навчання; 	

- застосовувати методи педагогічної і психологічної діагностики для вирішення професійних завдань;
- планувати учбовий процес;
- складати навчальні програми та плани-конспекти індивідуально-практичних занять;
- користуватись методичною та довідковою літературою, відео- та аудіо записами;

володіти:

- педагогічними технологіями;
- методикою викладання дисциплін в закладах вищої професійної освіти;
- навичками виховної роботи зі студентами.

Студенти зобов'язані дотримуватись Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», а також Положення про запобігання академічному плагіату*.

8. Рекомендована література

1. Алексеев А. Методика обучения игре на фортепиано. Москва: Музыка, 1971. 280 с.
2. Баренбойм Л. Музыкальная педагогика и исполнительство. Ленинград: Музыка, 1974. 336 с.
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Навч. – метод. посібник. – К., 1998.
4. Бочкарёв Л.Л. Психология музыкальной деятельности / Л.Л. Бочкарёв. – М., 1997. – 340 с.
5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н.П. Волкова. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
6. Вопросы профессиональной подготовки студентов на музыкально-педагогических факультетах: сб. науч. трудов / отв. ред. Г.П.Стулова. М., 1985.
7. Воробкевич Т. Методика викладання гри на фортепіано. Львів: ЛДМА, 2001. 244 с.
8. Гинзбург Л. О работе над музыкальным произведением / Л.Гинзбург. – М.: Музыка, 1968. – 112 с.
9. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О.Моляко, О.Л.Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
10. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: Учеб. пособ. / И.Ф. Исаев – М., 2002. – 360 с.
11. Іщенко Л. В. Методика викладання фахових дисциплін у ВНЗ: навчальний посібник. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2016. 99 с. Бібліогр. : с. 45.
12. Мартинсен К. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано. Москва: Музыка, 1977. 250 с.
13. Методологическая культура педагога-музыканта: учеб. пособ. для студ. высших пед. учеб. заведений / [под ред. Э.Б.Абдулина]. Москва, 2002. 320 с.
14. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры: записки педагога. Москва : Музгиз, 1961.
15. Новосядла І.С. Методологія викладання спеціального інструмента (фортепіано) у вищому навчальному закладі: методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів за напрямом підготовки 014.13 «Середня освіта (Музичне мистецтво)» Івано-Франківськ: Ярина, 2017. 28 с.
16. Овсянкина, Г. П. Музыкальная психология: учебник для факультетов музыки . Санкт-Петербург : Союз художников, 2007. 240 с.
17. Олексюк О. Музична педагогіка: [навч.посібник]. Київ : КНУКіМ, 2006. 188 с.
18. Осеннева, М. С. Методика музыкального воспитания : учебное пособие для вузов. Москва : Академия, 2001. 366 с.
19. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва: Теорія і методика викладання мистецьких

* Обидва документи знаходяться на сайті ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

- дисциплін. Київ: Освіта України, 2008. 274 с.
20. Радзівіл Т.А. Методика викладання фахових дисциплін як дієвий чинник результативності професійної діяльності викладача-інструменталіста. Уманський державний педагогічний університет імені П.Г. Тичини, 2015. URL: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/6641/1/Metodyka_vykladannia.pdf
 21. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
 22. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навч. посіб. Тернопіль, 2005. 360 с.
 23. Савшинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением. Москва-Ленинград: Музыка, 1964. 188 с.
 24. Теория и методика обучения игре на фортепиано /под общ. ред. А.Г. Каузовой и А.И. Николаевой). Москва: Владос, 2001. 368 с.
 25. Тимакин Е.А. Воспитание пианиста. Москва, 1984.
 26. Цыпин Г.М. Обучение игры на фортепиано. Москва: Просвещение, 1984. 176 с.
 27. Шмидт-Шкловская, А.А. О воспитании пианистических навыков. Москва: Классика-XXI, 2015. 84 с.
 28. Шапов А. Фортепианная педагогика: методическое пособие. Москва: Изд-во Сов. Россия, 1960. 172 с.